

RS § 396   Motion. Energieffektiviseringar inom VA-område

Ärendenummer: RS 2023/381

Regionstyrelsens förslag till regionfullmäktige

- Motionen anses besvarad.
-

Sammanfattning

Gabriella Hammarskjöld (C) och Stefan Nypelius (C) har genom en motion yrkat att investeringstakten för energieffektiviseringar inom VA ska ökas och prioriteras högt i kommande strategiska plan och budget för teknikförvaltningen och regionstyrelsen.

Tekniska nämnden har i sitt beslut 2023-09-13, § 187 bedömt att frågan om att öka tempot kring och prioritera energieffektivisering inom VA-området är högst aktuell och en förutsättning för att fortsatt uppnå en hållbar vattenproduktion på Gotland samt uppnå Region Gotlands klimat- och energieffektiviseringsmål.

Nämnden anger att teknikförvaltningens VA-avdelning idag arbetar brett kring frågan ur ett antal olika infallsvinklar, både rent tekniskt men också kring beteendemönster.

- Under 2022 har VA-avdelningen tillsammans med Rejlers genomfört energiutredningar för ett antal reningsverk, distributionsanläggningar samt avloppsreningsverk.
- En energisammanställning för samtliga fastigheter har genomförts under 2023 där det bl.a. framkommit att undermätning (se nedan) bör utvärderas. Riktlinjer kring undermätning för nyproduktion ska utarbetas.
- Driftoptimering av Kvarnåkershamn har genomförts, vilket resulterat i stora energibesparingar.
- Successivt kommer all fastighetsbelysning bytas ut mot LED-belysning.
- VA-avdelningen kommer fortlöpande arbeta med kommunikationskampanjer för att minska vattenförbrukningen på Gotland.

Tekniska nämnden beslutade att motionen anses besvarat och att VA-avdelningen tar med sig förslaget i framtida planering. Regionstyrelseförvaltningen föreslår regionstyrelsen att ansluta sig till samma bedömning inför motionens behandling i regionfullmäktige.

Bedömning

Tekniska nämnden har i sitt beslut 2023-09-13, § 187 bedömt att frågan om att öka tempot kring och prioritera energieffektivisering inom VA-området är

högst aktuell och en förutsättning för att fortsatt uppnå en hållbar vattenproduktion på Gotland samt uppnå Region Gotlands klimat- och energieffektiviseringsmål.

Ökade energipriser ger ökat incitament att minska energikonsumtionen. Under 2022 har VA-kollektivet, liksom fastighetsförvaltningen, utfört ett antal energiutredningar tillsammans med konsultfirman Rejlers. Syftet var att kartlägga energibesparande investeringsåtgärder vid befintliga vatten- samt avloppsreningsverk. De åtgärder som rekommenderas var exempelvis byte av matarskruvar, distributions- samt lyftpumpar, samtliga med goda avskrivningstider. VA-avdelningen kommer vidare se över och ta fram åtgärdsplaner.

För att ytterligare möjliggöra kommande riktade energiutredningar har VA-enheten påbörjat en energisammanställning för samtliga fastigheter. Det med syfte att få ett entydigt helhetsperspektiv över elförbrukningen för anläggningar samt processtekniker. Arbetet har påvisat att undermätning (se nedan) av elförbrukning i dagsläget saknas, vilket utgör ett viktigt verktyg för kommande reinvesterings- samt energieffektiviseringsprojekt. Det saknas också ett fastighetssystem för enkel förvaltning och löpande energiuppföljning.

Undermätning innebär att man mäter i ett antal punkter under huvudmätaren och på så sätt får en bättre precision. Undermätning ger möjlighet att härleda den totala elförbrukningen direkt till dess förbrukare vilket ger bättre underlag för energieffektivisering. Med undermätning blir det exempelvis möjligt att urskilja hur mycket en specifik pump förbrukar. Åtgärden förväntas säkerställa att genomförda investeringar och reinvesteringar ger en kostnadseffektiv energieffektivisering.

Ett arbete för att ta fram riktlinjer gällande undermätning vid nyproduktion samt att installera undermätning i befintliga anläggningar ska därför initieras. I ett första steg kommer undermätning vid en specifik anläggning genomföras för att sedan möjliggöra utvärdering av undermätningens syfte samt resultat.

Ett annat viktigt område inom energieffektivisering är att optimera driften på befintliga anläggningarna, det för att kunna tillgodose ökad nytta av befintliga energianvändningen. Bräckvattenverket i Kvarnåkershamn är ett föredömligt exempel där ett omfattande optimeringsarbete fortgår och resulterat i en energieffektivisering på 25 %, jämfört med 2020.

I enlighet med EU:s RoHS-direktiv gällande utfasning av lysrör innehållande kvicksilver kommer VA-avdelningen genomföra en översyn över befintliga lysrörsarmaturer för att byta ut, alternativt konvertera, till LED-belysning. LED-belysning förbrukar upp till 90 % mindre energi, vilket kommer minska förbrukningen kopplad till belysning avsevärt.

VA-avdelningen förvaltar idag 236 fastigheter vilket medför att arbetet att energieffektivisera kommer behöva ske över tid. Som motionen lyfter finns det en stor potential att minska energiförbrukningen genom att energieffektivisera. För att den tekniska energieffektiviseringen ska uppnå god kostnadseffektivitet och för att säkerhetsställa att framtida investeringar inom energieffektivisering skapar största möjliga effekt krävs ett omfattande förarbete samt datainsamling. Detta arbete kommer ligga till grund för utfallet av framtida energieffektiviseringarna. Ett första steg i detta arbete har påbörjats och hur arbetet kommer fortlöpa framöver har lyfts i tjänsteskrivelsen.

För att ytterligare öka tempot och prioritera energieffektiviseringsarbetet kommer det krävas att de interna resurserna omfördelas. Idag avsätts stora resurser för att uppnå befintlig VA-plan. Det parallellt med att skapa förutsättningar för den politiska inriktningen kring en årlig nybyggnation av 500 bostäder. Även klimatanpassningsåtgärderna kommer att kräva ytterligare resurser (för det som ännu inte tagits upp i befintlig planering). Att omfördela resurser för att ytterligare påskynda det pågående energieffektiviseringsarbetet kommer få effekter, både för att uppfylla VA-planen samt målet om nybyggnation av bostäder.

Energieffektiviserade åtgärder är vid genomförandet också kapitalintensivt trots att de på sikt genererar en lägre driftkostnad. Det medför att en ökad takt kring energieffektivisering betingar ett ökat investeringsbehov.

Regionstyrelseförvaltningen kan konstatera att det går att tolka motionärernas yrkande både som att investeringstakten när det gäller energieffektivisering ska öka inom nuvarande ram, vilket förutsätter omprioriteringar, alternativt att investeringstakten ska öka inom en utvidgad ram, vilket inte behöver innebära omprioriteringar.

Tekniska nämndens huvudsakliga slutsats är att en ökad prioritering av energieffektiviseringsfrågorna riskerar att hämma ”kärnverksamheten” i form av att uppfylla VA-planen, som i sin tur är viktig för att målet kring bostadsproduktionen ska kunna nås. Tekniska energieffektiviserande åtgärder är också kapitalintensiva, underförstått att prioritera dem ännu högre än idag kräver en betydligt högre investeringsbudget än idag, anser nämnden.

Den nuvarande budgeten för VA-investeringar i Region Gotlands strategiska plan och budget, med planeringshorisont fram till och med 2027, är ungefär 125 miljoner kronor årligen. Sannolikheten för att det ska gå att öka denna ram ytterligare är enligt regionstyrelseförvaltningens bedömning liten. Det förutsätter att något annat investeringsbehov får stå tillbaka.

Regionstyrelseförvaltningen noterar att teknikförvaltningen redan idag gör mycket energieffektiviseringar, bland annat i samband med de reinvesteringar som görs i verk och ledningar. Förvaltningen är också inne i en fas där man

bygger upp kunskap kring hur man rent praktiskt bäst energieffektiviserar VA-verksamheten.

Sammanfattningsvis föreslår regionstyrelseförvaltningen regionstyrelsen att, med stöd av tekniska nämndens beslut § 187 och resonemanget ovan, föreslå regionfullmäktige att motionen ska anses besvarad.

Ärendets behandling under mötet

Johan Malmros (C) yrkar bifall till motionen.

Ordförande ställer proposition på arbetsutskottets förslag och Johan Malmros yrkande om bifall till motionen och finner att arbetsutskottets förslag vinner bifall.

Beslutsunderlag

Motion daterad 2023-02-20

Regionfullmäktige 2023-02-20, § 30

Tekniska nämnden 2023-09-13, § 187

Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse daterad 2023-10-10

Skickas till

Motionären